

Selahaddin Üniversitesi

Diller Fakültesi

Türk Dili Bölümü

Diksiyon Dersi

Üçüncü Sınıf

Ders Hocası

Sinan Dışad Tahsin

DİKSİYON DERSİNİN AMACI

Dili kullanırken doğru nefes alıp sesleri doğru telaffuz edebileceksiniz.

DİKSİYON DERSİNİN ARAŞTIRMASI

- * Diksiyonu güzel ve etkili olan kişilerin konuşmalarına dikkat ediniz.**
- * Doğru solunum yöntemini araştırarak, kendi solunum yönteminizin doğruluğunu test ediniz.**
- * Selen kusurları nelerdir araştırınız.**

1.DİKSİYON SANATININ ÖNEMİ VE SES

1.1. Diksiyon Sanatının Önemi

İyi, Doğru, Güzel Konuşma Sanatı

Bilgi, tecrübe ve yeteneklerimizi ne kadar etkili ve doğru kullanabiliyoruz?

Mesleki ve özel yaşamda kendimizi iyi ifade edebilmek, yaptığımız işi iyi ve doğru

anlatabilmek, rolümüzü doğru oynayabilmek başarımızı artırır.

Dinletebilmek, ikna edebilmek, kabul görmek, tercih edilmek ve başarmak isteriz.

Başarmak için ilk adım, doğru ve etkili iletişim kurabilmektir. Bunu sağlayan, konuşma becerimizdir.

"Herkes Düşünme ve Konuşma Yeteneklerini Geliştirebilir."

Bu çalışmalara katılan birey, kişiliğini ve konuşma özelliklerini tanır; eksikliklerini fark eder. Dil doğaçlamalarıyla kendini geliştirme şansı bulur. Atölye çalışmalarında, kendi konuşma özelliklerine uygun, kendine özgü iletişim becerilerini profesyonel teknikler ve ipuçları ile geliştirir.

1.1.1. Dil ve Diksiyon

İnsan, sosyal bir varlıktır. Hayatını devam ettirmesi için diğer insanlarla iletişim kurmak zorundadır. İnsanlarla iletişim kurabilmek, duygu düşünce ve isteklerini ifade etmek için kullanabileceği en önemli araç ise "dil"dir. İşte bu unsur konuşmanın da dinamiğini oluşturmaktadır.

Herhangi bir dili konuşmak, yalnızca o dil hakkında birtakım temel bilgilere sahip olmak demek dilin kelime kadrosunu öğrenmek ve iletişim kurmaktan ibaret değildir. Dilin doğru ve güzel kullanılması da önemlidir. Dilin seslerini doğru telaffuz edebilmek, kelimeleri doğru seçerek yerinde kullanabilmek de ayrı bir sanattır.

Türkçe, ünlü ve ünsüz uyumları olan bir dildir. Bu bakımdan Türkçe kelimelerin telaffuzu son derece estetikdir.

Herhangi bir dili doğru, güzel ve etkili konuşabilmek her insan için ona özgü bir ayrıcalık belgesidir, Konuşması, ses tonu, kelimeleri doğru seçip yerinde kullanması, doğru telaffuz etmesi kişiyi diğer insanlardan daha farklı bir konuma getirir.

Türkçenin söyleyiş farklılıkları iki ayrı kavramı ortaya çıkarmıştır Bunlar;

1. Lehçe: Herhangi bir dilden bilinen tarihi seyir içinde veya daha önceden ayrılmış olup ses, şekil ve kelime ayrılıkları gösteren kollara lehçe adı verilir.

Örneğin; Türkçe'den tarih içinde bilinen zamanlarda ayrılmış olan Azerbaycan, Kazak ve Özbek Türkçesi gibi kollar yakın lehçe kabul edilmektedir.

2. Ağız: Herhangi bir dil veya lehçenin daha çok söyleyiş (telaffuz) özelliklerine bağlı olarak oluşan mahalli kollarıdır. Her dil veya lehçenin kendi içinde ağızları vardır. Ağızlar halkın kullandığı doğal konuşma biçimleridir. Gelişmiş her dilin içerisinde yeni ve farklı ağızlar ortaya çıkabilir. Ancak, her dilin tek bir edebi ağızı vardır. Türkiye Türkçe'sinin edebi ağızı İstanbul ağızıdır. Örneğin; Türkiye Türkçesinin Erzurum, Trabzon, Denizli gibi çok sayıda ağızı mevcuttur.

Kastamonulu İstanbul'a gitmiş. İstanbulluları nasıl bulduğu sorulduğu zaman "İstanbulcular eyi hoş; emme dilleri gubat, demiş." Bu fıkradan da anlaşılıyor ki Kastamonulu kendi yöresel ağızını benimsemekte ve İstanbulluların şivesini kaba, biçimsiz bulmaktadır.

Güzel ve etkili konuşmak üzere kullanılacak dil malzemesinin doğru seçilmesi ve bunların konuşmaya yardımcı diğer unsurlarla (sesin uyumu, vurgu, ton, tonlama, durak, üslup, jest ve mimikler, tavır v) uyumlu bir biçimde kullanılabilmesi sanatına Diksiyon denir.

Diksiyon kelime anlamı olarak Latince de dictio ve distus sözcüklerinden Fransızcaya diction olarak geçmiş, dilimize de Fransızca'dan söylendiği gibi alınmıştır.

Bu kelimenin Latince anlamı “söz söylerken sözcüklerin seçilip düzenlenerek düşünceleri kolaylıkla anlatma tarzı.” demektir.

Diksiyonun amacı yorumculuğa ulaşmaktır. Bunun için de belirli yöntemlere baş vurulmaktadır. Bu yöntemler;

- 1. Söz söyleyeni anlatmaya alıştırmak**
- 2. Dinleyeni inandırmak ve heyecanlandırmak**
- 3. Dinleyenin hoşuna gitmek**

Dinleyenin hoşuna gitmek sözü ile belirtilmek istenen konuşmada açıklık, gerçeklik ve güzelliştir.

Konuşma: Ses, kelime ve söz akımından meydana geldiğine göre bir sözü açıkça anlatabilmek, söz ve anlatımın inandırıcı olması, söz ve anlatımda güzelliğe ulaşabilmek diksiyon sanatının başlıca amacıdır.

Konuşmacı düşüncelerini, duygularını ve bilgilerini karşı tarafa aktarırken “üslup” adı verilen değişik yollar kullanmaktadır. Üç tür üslup vardır.

1. Sade Üslup: Konuşmacının doğal ve açık anlatım özelliği kullanmasıdır. Bu üslupta kolay ve anlaşılır bir tarz esastır. Kolay ve pratik öğretmek, eğlendirmek bu üslubun özellikleri arasında yer almaktadır.

2. Yüksek Üslup: Konuşmacının düşünce ve duygularını aktarırken çok yüksek, sanatlı ve görkemli bir üslup kullanmasıdır. Bu üslupta kelimeler seçkin ve parlaktır. İmajlara ve söz sanatlarına dayalı ifadeler kullanılır. Kültürlü insanlar bu tarz konuşmaları anlayabilir.

3. Karışık Üslup: Herkesin anlayacağı nitelikteki anlatım özelliğidir. Sade ve yüksek üslubun karışımı kullanılır. Bu üslubu her sınıftaki insan anlayabilir.

Güzel konuşmak, bir sanattır. Herkes güzel konuşamaz. Doğru güzel ve etkili konuşabilmek için, diksiyon bilgisi ve uygulamasına ihtiyaç vardır. Bunun dışında kişinin kullanacağı üslup türü de güzel ve etkili konuşmasında önemli bir faktördür. Çünkü konuşmacı kullanacağı üslubu seçerken hitap ettiği kişi ya da topluluğun niteliğini göz önünde bulundurmak zorundadır.

1.1.2. Diksiyon ve Ses

İnsanı diğer birçok canlıdan ayıran en önemli özellik, çıkarttığı ses ve bu sesle yaptığı iletişimidir. Sesimizle hem mesajımızı gönderir hem de ona duygularımızı, sevgimizi, kızgınlığımızı ve kaygılarımızı ekleriz. Bir de bu sesi şekillendirerek kulağa daha hoş hale getirebiliriz ki bu da insanın kendi sesli sanatını, müziğini oluşturur.

Diksiyon; konuşma öncesinde alınan nefesle, nefesinizin oluşturduğu seslerle ve bu seslerin artiküle edilerek yani ağızınızda şekillendirilerek oluşturduğu kelimelerle ilgilenir. Ayrıca konuşmanızı süslediğiniz ve daha anlamlı hale getirmek için yaptığınız tonlamalar, vurgular da diksiyonun çalışma alanıdır.

Güzel ve etkili konuşmada diksiyon yani seslerin doğru çıkarılması son derece önemlidir. Bir yandan kendi dilinizin fonetiğini en doğru şekilde öğrenmeli diğer yandan bunları kullanmayı yetenek haline getirmelisiniz. Durakları, ulamaları, vurguları doğru kullanabilmelisiniz.

Fonetik bilgisi seslerin çıkarılışını inceler. Diksiyon ise buna ek olarak daha geniş bir kapsamda, ses organlarının doğru sesleri çıkarabilecek şekilde

eğitilmeleri üzerinde odaklanır. Bu yönüyle diksiyon önemli ölçüde fonetiğe dayanır.

Fonetiğin (ses bilgisi) genel bir tanımını yapacak olursak fonetik; bir dili seslerinin oluşumları, boğumlanma özellikleri, kelimelerdeki sıralanışları, yüklendikleri görevler ve uğradıkları çeşitli değişmeler açısından inceleyen gramer dalıdır.

Diksiyon, herhangi bir dilin ses yapısıyla yakından ilgilidir. Bu bakımdan bir dilin fonetiği (ses bilgisi) o dilin doğru ve güzel kullanılması açısından son derece önemlidir.

Sesle ilgili diğer bir unsurda Artikülasyon (Boğumlanma)dur. Artikülasyon konuşma organlarının boğazdan çıkan sese biçim vermek için topluca çalışmasıdır. Kapımızın önünden geçen sokak satıcıları bağırarak sattıklarını herkese duyurmak isterler. Yine de ne dediklerini anlamak için çıkıp sorma ihtiyacı duyarız. Önemli olan söylenenlerin anlaşılmasıdır. Söylenen sözlerin anlaşılması için temel sesler ünlüler değil, ünsüzlerdir. Seslerin ağızdan çıkışına ve dilin konumuna dikkat etmek gerekmektedir.

Diksiyon ve ses ayrılmaz bir bütündür; sesin anlam kazanabilmesi için düzgün bir diksiyona, diksiyonun

ortaya çıkabilmesi için de sese ihtiyaç vardır. Burada bahsettiğimiz ses ile ilgili kavramlara ilerleyen konularda yer vereceğiz.

1.2. Ses

Ciğerlerden gelen havanın ses yolunun herhangi bir noktasındaki boğumlanması ile oluşan ve yayılarak kulaklarla algılanan titreŐime ses denir. Sesin saniyedeki titreŐim sayısına frekans ya da perde denir. Sesler, ses yolu adı verilen akciğerlerden baŐlayıp boğaz, gırtlak, damak, dil, diş ve dudakların çeşitli hareketleri sonucunda oluŐur. Sesler oluŐ biçimlerine ve oluŐum yerlerine göre tasnif edilirler.

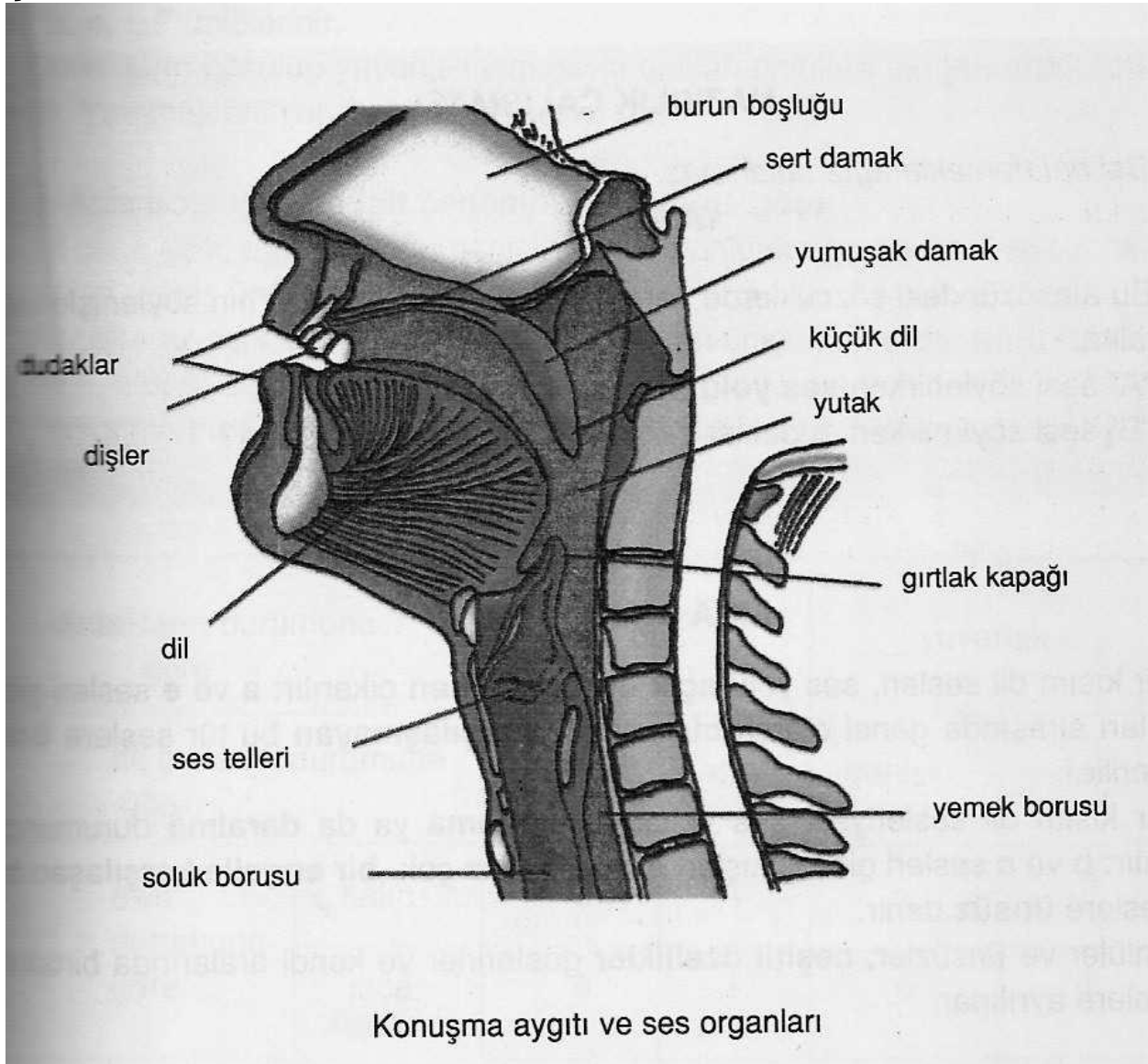
1.2.1. Ses Olayı

Sesin Ortaya ıkıŐı: Gırtlakın içinde ikisi sağda ikisi solda olmak üzere dört adet ince kiriŐ vardır. Seslenmeye yarayan kirişler iki tanedir. Ses çıkarmayı isteyince bu bir çift kiriŐ gereğine uygun biçimde birbirine yaklaŐarak gerilir. Akciğerlerden itilen hava bu kiriŐlerde isteğimize göre ince, kalın, sert, yumuŐak vb. sesler biçiminde perdelenir. Bu ses ağız içinde çeşitli deĐiŐmelere uğrayıp boğumlanır, konuşma sesi biçimine girer.

Ses Yolu: Göğüs boşluğundan dudaklara kadar varan kısma denir.

Konuşma Aygıtı: Göğüs boşluğu-akciğer-gırtlak-kirişler-küçük dil- dil- damak-diş etleri dişler-dudaklar- geniz-burun (Bakınız Tablo 2). Bunların hepsine birden konuşma aygıtı denir. Bunların birinde hastalık, sakatlık bulunuyorsa seslerden bazılarının veya tamamının uygun biçimde çıkmasına engel olur. Dişleri dökülmüş kişilerin (s,ş,ç,t,j,l,n,r,z,c,d), nezle olan insanların söyleyişleri farklıdır.

Şekil

1.2.1.1. Sesin Nitelikleri

Şiddet: Sesin yarattığı etkinin gücüdür. Aynı tondaki seslerin hafif ya da kuvvetli oluşunu anlatır.

Yükseklik: Kalın sesleri ince seslerden ayıran niteliklerdir. Pes ses ve tiz ses olarak bölümlendirilir.

Tını: Farklı cisimlerin titreşimlerinden aynı yükseklikte çıkan seslerin birbirinden ayrımını belirten niteliklerdir.

Tiz Ses: İnsan kulağına ince ve keskin bir biçimde yansıyan seslerdir.

Pes Ses: İnsan kulağına alçak , aşağı, hafif, yavaş ve kalın bir biçimde yansıyan seslerdir.